

19.6.2014

VALTION TUTKIMUSLAITOS- JA RAHOITUSUUDISTUKSEN TOIMEENPANON TILANNEKATSAUS, KESÄKUU 2014

1. Tutkimuslaitosten yhteen sulauttaminen

1.1. Moniteknologinen tutkimus- ja kehittämiskeskus

- Hallitus antoi 28.5.2014 eduskunnalle [esityksen \(HE 74/2014 vp\)](#) laiksi Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.
- Talousvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä 10.6.2014 (linkki käsittelytietoihin: [Esityksen käsittely](#)) ja teki siitä [mietinnössään](#) mm. seuraavia huomioita:
  - **Yhtiöittäminen ei koskisi** Mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikköä, joka siirrettäisiin osaksi Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa.
  - **Yhtiöittämisen edut:** Yhtiönä toimimisen on arvioitu selkeyttävän konsernin johtamista, rakenteita ja näiden lainsäädännöllistä perustaa.
  - **Pääomitus:** Valtion rahana maksettava alkupääomitus olisi 80 miljoonaa euroa (LTAE 1/2014 mom. 32.01.87), mihin sisältyisi ehdollinen palautusvelvollisuus 50 miljoonan euron osalta 10 vuoden aikana. Lisäksi yhtiöön siirrettävän apportiomaisuuden arvoksi arvioidaan 77 miljoonaa euroa. Vuoden 2015 valtionavustuksen suuruudeksi arvioidaan noin 87 miljoonaa euroa.
  - **Valtiotuki:** Perustettavaksi ehdotettu osakeyhtiö olisi edellä mainitun säännösten edellyttämällä tavalla voittoa tavoittelematon tutkimuslaitos, jonka voitto investoidaan kokonaisuudessaan yhtiön omaan tutkimustoimintaan, osaamisen kehittämiseen ja tutkimustulosten levittämiseen. Edellytyksenä on myös, että yhtiö pystyy kirjanpidossaan erittelemään liiketaloudellisiin perustein tapahtuvan toimintansa julkisella rahoituksella tehtävästä tutkimuksesta. VTT:n kirjanpito täyttää jo nykyiselläänkin tämän läpinäkyvyysvaatimuksen. Valtiontukisäännösten kannalta organisaation oikeudellisella asemalla ei ole merkitystä, minkä vuoksi virastosta osakeyhtiöksi siirtymiselle ei ole estettä.
  - **Kilpailuneutraliteetti:** Kilpailuneutraliteetin kannalta on tärkeää, että uuden yhtiön toiminnot eriytetään kirjanpidollisesti siten, että liiketaloudellisiin perustein tehtävää toimintaa ei voida subventoida julkisesti rahoitetun toiminnan resursseilla tai tuotoilla tavalla, joka vääristäisi kilpailua. Mikäli liiketaloudellisiin perustein toteutettavan ja julkisesti rahoitetun toiminnan harjoittamisen samassa yhtiössä todetaan myöhemmin aiheuttavan markkinahäiriöitä, VTT Oy on veloitettava käynnistämään toimet liiketaloudellisen toiminnan eriyttämiseksi eri yhtiöön.
  - **Mittatekniikan keskuksen toimialaan liittyvät tehtävät:** Nykymuotoinen MIKES muodostuu kahdesta toimialasta, MIKES-metrologiasta ja FINAS-akkreditointipalvelusta. Esityksen mukaisesti MIKES-metrologia siirtyy osaksi VTT Oy:ä ja FINAS-akkreditointi osaksi Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa. Uudistuksessa on varmistettava, että kansainvälisen tutkimuksen ja toiminnan taso ja tehokkuus pystytään säilyttämään. Suomalaisen yritysten tuotteiden ja teknolo-

gioiden menestyminen kehittyvien maiden markkinoilla edellyttää tuotteilta metrologiareferenssejä ja kansainvälisten verkostojen tukea, joita MIKES-metrologialla on oman verkostonsa kautta.

- **Henkilöstö:** Koko henkilöstö siirtyy vanhoina työntekijöinä uuteen yhtiöön liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Kaikki palvelussuhteet tulevat olemaan uudessa VTT Oy:ssä työ sopimukseen perustuvia. Tästä poiketen Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon siirtyvä henkilöstö pysyisi valtion virkamiehiä ja työsuhteisia henkilöitä koskevan sääntelyn piirissä. Henkilöstön lisäeläkejärjestely tullaan notifiomaan EU-komissiolle. Talusvaliokunta katsoo esityksen noudattavan valtionhallinnon muutosturvasäännösten (VM/201/00.00.02/2012) linjausta henkilöstön asemasta organisaation muutostilanteissa.
  - **Geenitekniikan asiantuntija- ja viranomaistehtävät:** Hallituksen esityksellä 33/2014 vp on esitetty muutettavaksi geenitekniikkalain (377/1995) 6 §:n 2 momentti, jossa luetellaan geenitekniikan asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset. Kyseisellä hallituksen esityksellä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitoksen, Metsäntutkimuslaitoksen ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toiminnot on esitetty koottavaksi yhteen tutkimuskeskukseen, Luonnonvarakeskukseen. Jotta esitysten mukaiset säädösehdotukset saadaan sovitettua yhteen, lain geenitekniikkalain muuttamisesta 6 §:n 2 momenttiin tehdään viranomaisen muutos.
- Hallituksen esitystä käsiteltiin eduskunnan [täysistunnossa](#) 11.6.2014 ja se hyväksyttiin mietinnön mukaisena. Toisessa käsittelyssä 17.6. eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt lakiehdotukset.
  - **Kansliapäällikkökokouksen keskustelussa 12.5.2014 nostettiin esille kysymys huoltovarmuuden ylläpitämisestä uudessa yhtiömuotoisessa VTT:ssä.** Tämän tarpeen voi katsoa sisältyvän hallituksen ehdotuksen 6 §:ään Yhtiön varautumisvelvollisuudesta, yksityiskohtaiset perustelut, s. 20 (6 §): " Yhtiön tulisi valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Säädös vastaisi valmiuslain 12 §:ää".

1.2. Paikkatiedon tutkimus- ja kehittämiskeskus

- Hallitus antoi 10.4.2014 [esityksen \(HE 34/2014 vp\)](#) eduskunnalle laiksi Maanmittauslaitoksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015.
- Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä 4.6.2014 ja teki [mietinnösään](#) siitä mm. seuraavia huomioita:
  - Valiokunta ehdotti, että lakiehdotus hyväksytään pääosin muuttumattomina. Muutettuna 11 §: "Valiokunta toteaa, että Maanmittauslaitoksesta annettua valtioneuvoston asetusta on tarpeen muuttaa ehdotetun lain johdosta. Lakiin sisältyvää valtuussäännöstä onkin esityksessä täydennetty tältä osin. Koska Maanmittauslaitokseen yhdistyvät myös Geodeettisen laitoksen toiminnot, on tarpeen säätää yksiköiden johdon virkanimikkeiden ja kelpoisuusvaatimusten lisäksi myös arvonimistä. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi maininnan arvonimistä."
  - Hallituksen esitystä käsiteltiin eduskunnan [täysistunnossa](#) 10.6. ja 17.6.2014 ja eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena.

1.3. Luonnonvarakeskus

- Hallitus antoi 10.4.2014 [esityksen](#) (33/2014vp) eduskunnalle Luonnonvarakeskusta koskevaksi lainsäädännöksi. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2015.
- Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä 5.6.2014 ja nosti [mietinnös-](#)[sään](#) esille mm. seuraavia näkemyksiä:
  - **Nimi:** Valiokunta kannatti Luonnonvarakeskus (Luke) –nimeä ja korosti, että englanninkieliseksi nimeksi suunniteltu "Natural Resources Institute Finland" yhdistettynä suomenkielisestä nimestä muodostetun lyhenteeseen (Luke) luo hyvät mahdollisuudet kansainvälisen näkyvyyden ja vahvan brändin rakentamiseen ja kansainvälisen tunnettuuden edistämiseen tulee laitoksen perustamisen yhteydessä kiinnittää erityistä huomiota. Valiokunta esittää myös harkittavaksi, että keskuksen englanninkielinen nimi voisi olla "Natural Resources Research Institute Finland", jotta laitos kansainvälisesti tunnistettaisiin helpommin tutkimuslaitokseksi. Lisäksi valiokunta korosti, että Luonnonvarakeskuksen ensimmäisinä vuosina tulee pitää esillä yhdistettävien laitosten vanhat nimet uuden Luke-brändin rinnalla, erityisesti kansainvälisissä verkostoissa toimittaessa.
  - **Lähtökohdat:** Uudistukselle antaa hyvät edellytykset se, että luonnonvara-alan tutkimustarve on maailmanlaajuisesti voimakkaassa kasvussa. Valiokunta korosti, että Luonnonvarakeskuksen perustamisella tulee vahvistaa ja osin uudelleen suunnata tutkimusta, jota tarvitaan biotalouden ja siihen pohjautuvan hyvinvoinnin rakentamisessa. Valiokunta toteaa, että luonnonvarojen kestävä käyttö edellyttää jatkossa eri tieteenalojen osaamista innovatiivisesti yhdistävää tutkimusta ja syvää asiantuntemusta.
  - **Asiakaslähtöisyys:** Valiokunta korosti perusteluissaan toiminnan asiakaslähtöisyyttä. Luonnonvarakeskuksen toiminnan tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus määräytyy myös sen mukaan, miten tehokkaasti uusi tieto kyetään muokkaamaan tuotteiksi ja palveluiksi. Uudessa tilanteessa tulee huomioida, että tiedon siirto ja sen nopea soveltaminen tutkimuksesta elinkeinoelämään ja yrityksiin vaatii erityisiä panostuksia sekä uusia toimintamalleja. Luonnonvarakeskus tulee julkaisemaan tutkimustietoa kansainvälisten tiedelehtien lisäksi kotimaisissa alan medioissa sekä omissa kanavissaan. Keskuksen julkaisu- ja palvelukanavat tulee rakentaa asiakasnäkökulmasta palvelemaan tiedon tarvitsijoita eri toimialoilla. Verkkopalvelun sisältö tulee suunnitella siten, että erilaista tietoa voidaan ryhmitellä ja luokitella joustavasti.
  - **Tutkimusstrategia:** Valiokunta painotti tutkimustyön kokonaisvaltaisen onnistumisen edellytyksenä oikeanlaisen tutkimusstrategian luomista. Tämän varmistamiseksi Luonnonvarakeskukseen tulee luoda järjestelmä, jonka kautta myös tiedon loppukäyttäjät pääsevät eri tasoilla ja aivan alusta alkaen vaikuttamaan aidosti tutkimusstrategian suuntaamiseen.
  - **Resurssihaasteet:** Luonnonvarakeskuksen perustamisen suurimmaksi haasteeksi todettiin resurssien merkittävä ja nopea leikkaaminen. Lakiehdotuksen mukaan uuden keskuksen toimintamenorahoitus vähenee vuoteen 2017 mennessä noin 20 miljoonaa euroa vuoden 2013 tasoon verrattuna, joka tarkoittaa noin 25 prosentin säästöjä. Lisäksi valtionhallinnon muut säästötoimenpiteet vähentävät rahoitusta siten, että muutosten yhteisvaikutus Luonnonvarakeskuksen kehukseen on noin 21,9 miljoonaa euroa. Eesityksen tavoitteiden ja keskukselle varattujen resurssien välillä todettiin olevan epätasapainoa, jota tulee tarkasti seurata ja arvioida. Valiokunta korosti tutkimusrahoituksen riittävyyden arvioin-

tia ja tarvittaessa tutkimusresurssien lisäämistä budjettirahoituksen kautta, jos ulkopuolista rahoitusta ei ole mahdollista hankkia suunnitellusti.

- **Alueellisuus:** Luonnonvarakeskuksen laaja toimipaikkaverkosto on selkeä alueellinen voimavara ja alueellinen kattavuus on tällä hetkellä nykyisten tutkimuslaitosten vahvuus, joka tulee säilyttää. Valiokunta korostaa voimakkaasti viranomaisyhteistyön ja tutkitun tiedon tehokkaan hyödyntämisen kannalta sitä, että keskuksen toiminnan tulee ehdottomasti säilyä aidosti koko Suomen kattavana. Valiokunta korosti, että toimipaikkojen karsimisen tulee pohjautua perusteellisiin vaikuttavuusarviointeihin, eikä esimerkiksi pelkästään vuokratilastussäästöihin.
- Hallituksen esitystä käsiteltiin eduskunnan [täysistunnossa](#) 11.6. ja 17.6.2014.
  - Ensimmäisessä käsittelyssä eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen sisältyvien 1.—9. ja 11.—19. lakiehdotuksen sekä mietinnössä ehdotetun uuden 20. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena ja yhtyi valiokunnan ehdotukseen hallituksen esitykseen sisältyvän 10. lakiehdotuksen (Laki ympäristönsuojelulain 24 §:n muuttamisesta) hylkäämisestä.
  - Toisessa käsittelyssä Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät 1.-9. ja 11.-19. lakiehdotuksen ja mietinnössä ehdotetun uuden 20. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esitykseen sisältyvän 10. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

2. Tutkimuslaitosten yhdistäminen Helsingin yliopistoon

2.1. Kuluttajatutkimuskeskus

- **Hallituksen esitys** laiksi kuluttajatutkimuskeskuksen toiminnan siirtämisestä Helsingin yliopistolle ja kuluttajatutkimuskeskuksen lakkauttamisesta on parhaillaan lausuntokierroksella (25.7.2014 saakka).
  - Kuluttajatutkimuskeskus esitetään siirrettäväksi Helsingin yliopistoon valtiotieteellisen tiedekuntaan sosiaalitieteiden laitoksen yhteyteen liikkeenluovutusperiaatetta noudattaen (kuten TULA-periaatepäätöksessä on linjattu). Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistäminen Helsingin yliopistoon on tarkoitus toteuttaa valtakunnalliseen erityistehtävään perustuvana yksikkönä. Sekä henkilöstö että vastaanottava taho (valtiotieteellinen tiedekunta) näkevät uudistuksessa mahdollisuuksia mm. liittyen alan tutkimustoiminnan vahvistamiseen, osaamisen kehittämiseen ja monitieteisyyden laaja-alaistamiseen ja vahvistamiseen.
  - Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Työ- ja elinkeinoministeriö järjestivät Kuluttajatutkimuskeskuksen ja valtiotieteellisen tiedekunnan henkilöstölle [informaatiotilaisuuden](#) Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistämisestä Helsingin yliopistoon 7.5.2014.

2.2. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

- Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen siirto osaksi Helsingin yliopistoa sisältyy TULA-periaatepäätökseen, jossa linjattiin, että ”vahvistetaan kriminologista ja muuta oikeuspoliittista tutkimusta yhdistämällä Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos Helsingin yliopistoon valtakunnallisena erityistehtävään perustuvana erillisenä instituuttina tai – yksikkönä. Oikeuspoliittisen tutkimuksen voimavaroja vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti siirtämällä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen rahoitus kokonaisuudessaan Helsingin yliopistolle. Samassa yhteydessä oikeuspoliittisen tutkimuksen rahoitus

tusta vahvistetaan 500 000 eurolla, joka kootaan valtion tutkimuslaitoksilta vuonna 2015.” (Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi, s. 6).

- **OKM on asettanut työryhmän** valmistelemaan Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen siirtämistä Helsingin yliopistoon. Työryhmän puheenjohtajana toimii ylijohtaja Tapio Kosunen. Työryhmä on selvittänyt mm. siirtoon liittyviä lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia muutostarpeita.
- Tavoitteena on, että nykyisin oikeusministeriön alaisuudessa toimiva tutkimuslaitos siirtyisi valtakunnalliseen erityistehtävään perustuvana erillisenä instituuttina tai yksikköinä yliopiston yhteyteen 1.1.2015 alkaen.
- **OKM:n VNK:lle toimittaman valmistelun tilannekatsauksen mukaan**
  - Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistämisessä on edetty ennakoidussa aikataulussa.
  - Yhdistämistä valmisteleva työryhmä on kevään aikana selvittänyt HY:ssä toimivien yksiköiden ja erillislaitosten toimintamalleja, siirtoon liittyviä tietoteknisiä ja tietosuojaa koskevia kysymyksiä sekä OPTL:n laissa säädettyjä viranomaistehtäviä sekä rekisterinpitovelvollisuuteen ja tiedonsaantiin liittyviä kysymyksiä. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos siirretään kokonaisuudessaan Helsingin yliopistoon valtiotieteellisen tiedekuntaan sosiaalitieteiden laitoksen yhteyteen Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutiksi. Instituutin itsenäinen asema turvataan erillislailla ja Helsingin yliopiston johtosäännöllä. Uuden erillislain pohjaksi työryhmä on päättänyt ottaa nykyisen OPTL-lain, johon tehdään tarvittavat muutokset. Erillislailla säädetään instituutin valtakunnallisesta erityistehtävästä ylläpitää kriminologista ja muuta oikeuspoliittista tutkimusta ja turvataan perustettavalle instituutille nykyisen kaltaiset tiedonsaantioikeudet ja rekisterinpitovelvollisuudet. Johtosäännön määräykset koskisivat instituutin velvollisuutta antaa opetusta, jatkokoulutusta ja tehdä laitoksen alaan kuuluvaa tieteellistä tutkimusta, ja hoitaa muut mahdolliset Helsingin yliopiston sille määräämät tehtävät.
  - Työryhmä on käsitellyt ja hyväksynyt valtaosan yhdistämiseen liittyvistä lähtökohdista ja periaatteista, ja sopinut lainsäädännön muutostarpeista. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta on lähdössä lausuntokierrokselle kesäkuun aikana. Eesityksen tavoitteena on vahvistaa kriminologista ja muuta oikeuspoliittista tutkimusta yhdistämällä OPTL Helsingin yliopistoon Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutiksi. Laki Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista on tarpeen, jotta instituutin nykyisen kaltaiset tiedonsaantioikeudet ja rekisterinpitovelvollisuudet voidaan säilyttää.
  - Laissa varmistetaan, että instituutin toiminnassa toteutuu asianmukaisesti ja TULA-periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla oikeusministeriön mahdollisuus määrittää kriminologisen ja oikeuspoliittisen tutkimuksen tavoitteet yhdessä yliopiston kanssa.
  - Henkilöstön kuulemistilaisuus järjestetään syksyllä 2014.

3. Tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön syventäminen

- **Periaatepäätöksen mukaan tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön syventämiseksi synnytetään prosessi, jossa tutkimuslaitokset ja korkeakoulut muodostavat asteittain aitoja osaamisen keskittymiä (so-pimusperusteiset yhteenliittymät).** Yhteenliittymissä korkeakoulut ja tutkimuslaitokset muodostavat alueellisesti yhteisiä kampusalueita, joilla on yhteisiä toimin-

toja (mm. fyysisten voimavarojen ja tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttö). Yhteistyön syventäminen tarjoaa sekä korkeakouluille että tutkimuslaitoksille synergiaetuja ja vahvistaa suomalaisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän vahvuutta kokonaisuutena. Se myös tuottaa merkittäviä etuja suomalaisen osaamisen kilpailukyvyille ja yhteiskuntaa palvelevalle tutkimukselle. Yhteistyön syventämisprosessi jatkuu vuoteen 2017.

- Tehtyjen taustaselvitysten perusteella **korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön nykytilaa voidaan pitää kohtuullisen hyvänä**. Alakohtaiset erot ovat kuitenkin suuria ja yhteistyön syventämisestä voidaan arvioida hyötyvän koko tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän. Kehittämistarpeita on esimerkiksi tutkijankoulutukseen ja tutkijanuriin sekä tutkimusympäristöihin ja -infrastruktuureihin liittyen.
- **OKM on parhaillaan asettamassa ohjausryhmää monivuotisen hankkeen koordinaatiota varten** ministeriöiden kanssa käydyn keskustelun pohjalta. Esitykset on pyydetty 19.6.2014 mennessä relevanteista ministeriöistä, Unifista, Arenesta ja TUNesta.
- **Opetus- ja kulttuuriministeriö on 10.6.2014 asettanut työryhmän syventämään korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä tutkijanurakysymyksissä**. Työryhmän määräaika on 9.6.2014 - 30.9.2015. Asettamispäätöksen mukaan työryhmän tulee tuottaa väliraportti 31.3.2015 mennessä.
- **Kilpailutuksen perusteella VTT on valittu toteuttamaan hanketta, jossa selvitetään korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämisen hidasteita ja esteitä**. Tulokset tulevat mm. ohjausryhmän käyttöön.
- **Tutkimusinfrastruktuuriyhteistyön, avoimen tieteen ja tutkimuksen rinnalle esille nostetaan nyt myös tutkijaura-asiat**. Asettamispäätös tutkijauratyöryhmästä on tehty ja sen tehtävänä on mm. kartoittaa tutkijanuria korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa näiden keskinäisen yhteistyön syventämisen näkökulmasta, tunnistaa yhteistyön esteet ja kehittämistarpeet sekä tehdä esityksiä toimenpiteiksi, joilla yhteistyön esteitä poistetaan ja joilla kehittämistarpeisiin vastataan. Lisäksi ryhmä toimii opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän tutkijanura-arvioinnin ohjausryhmänä (arviointi on Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2011-2016 käynnistettäväksi linjattu uudentyypisten opettajan- ja tutkijanurapolkujen arviointi)

4. Tutkimuslaitosten yhteenliittymien toiminnan kehittäminen

4.1. LYNET

- **TULA-periaatepäätöksen mukaisesti** LYNET:in toimintaan osallistuvat jatkossa Luonnonvarakeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Paikkatiedon tutkimus- ja kehittämiskeskus, Suomen ympäristökeskus, Ilmatieteen laitos, Geologian tutkimuskeskus sekä Moniteknologinen tutkimus- ja kehittämiskeskus (VTT).
- **LYNET-laajentuminen toteutuu MMM:n arvion mukaan maaliskuu- tai huhtikuusta 2015 alkaen**. Valtioneuvoston asetuksen valmistelun lisäksi pohditaan vielä tapaa jolla osakeyhtiömuotoinen VTT voisi olla asetuksella säädetty yhteenliittymän jäsen (mahdollisesti VTT:n jäsenyys perustuisi erilliseen sopimukseen). LYNETin toiminnassa on tarkoitus mennä yhä syvempään integraatioon, jossa osapuolet tarjoavat toisilleen tutkimuksen tukipalveluita ja selvää on, että osakeyhtiömuotoinen jäsen ei välttämättä pysty samoilla ehdoilla olemaan mukana tällaisissa yhteistoiminnan mukaisesti hinnoitelluissa järjestelyissä. VTT:n tilintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota hinnoittelun perusteisiin ja niiden selvytyteen jo nykyisten virastojen välisessä LYNET-toiminnassa.
- LYNET aloitti jo vuonna 2013 uuden tutkimusohjelman "Kestävä ruokajärjestelmä", jossa laajentunutta ja tiivistyvää yhteistyötä jo nykyisellään toteutetaan.

4.2 SOTERKO

- **TULA-periaatepäätöksen mukaisesti** SOTERKO -yhteistyöverkoston toimintaa laajennetaan siten, että vuodesta 2015 alkaen toimintaan osallistuvat Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, Säteilyturvakeskus, Kansaneläkelaitoksen tutkimusyksikkö, Suomen ympäristökeskus, Ilmatieteen laitos ja Moniteknologinen tutkimus- ja kehittämiskeskus. Nykyinen asetus mahdollistaa verkoston laajentamisen. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa SOTERKO -yhteenliittymän kehittämisprosessista yhteistyössä ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

4.3 THL:n ja TTL:n kansainväliset arvioinnit

- [Arvioinnit](#) valmistuivat keväällä 2014 ja niissä todettiin mm. seuraavaa:
  - o THL:n arviointiryhmän mukaan laitoksella on toimintoja ja velvoitteita, joiden luonne on etäällä sen ydintoiminnoista. Näitä velvoitteita tulisi arvioida jatkossa, kun voimavaroja on käytettävissä vähemmän. Lisäksi laitokselle tulee toimeksiantoja monilta toimijoilta, mikä aiheuttaa työnjakoon ja resursseihin liittyviä ongelmia. THL:n johtamisen ja hallinnon prosesseja tulisikin parantaa vastaamaan nykyisiä odotuksia ja voimavaroja.
  - o Arviointiryhmän mukaan yliopistot täydentävät THL:n tutkimusta. Ne eivät kuitenkaan voi korvata sen toimintaa esimerkiksi laajojen aineistojen koonnissa ja ylläpidossa tai nopeissa selvitystehtävissä. Lisäksi arviointiryhmä toteaa, että THL ei mittaa tarpeeksi hyvin toimintansa todellisia vaikutuksia poliittisiin linjauksiin ja ihmisten arkeen.
  - o Työterveyslaitoksen arviointiryhmän mukaan laitos on tarpeen säilyttää itsenäisenä, sillä se toimii hyvin ja verkottuneesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Laitoksen palveluissa pienille yrityksille on kuitenkin puutteita. Lisäksi tarvittaisiin enemmän taloudellista asiantuntemusta lainsäädännön, toiminnan ja hankkeiden vaikuttavuuden arviointiin. Arviointiryhmä kiinnitti huomiota työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoituksen epävakautteen.
  - o Työterveyslaitoksen pitäisi parantaa osaamistaan työelämän digitalisoinnin kasvavien vaatimusten arvioinnissa. Lisäksi laitoksen tulisi panostaa maahanmuuttajien ongelmiin ja muun muassa joustaviin sopimuksiin ja itsensä työllistäjien haasteisiin. Laitoksesta tulisi kehittää työelämän uusien ilmiöiden tunnustettu osaaja.
  - o THL:lle ja Työterveyslaitokselle suositellaan tiiviimpää yhteistyötä ympäristöterveydenhuollossa ja äkillisten terveysongelmien hoidossa. Niin ikään yhteistyötä tulisi syventää tietohallinnossa, myös Kelan kanssa. Mahdollisuudet säästää ja jakaa voimavaroja tulee tutkia huolellisesti.
- Kesäkuun aikana STM linjaa yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa kansliapäällikköjen välisen keskustelun pohjalta toimenpiteet, joihin arvioinnin perusteella ryhdytään.

4. Strategisen tutkimuksen rahoitusvälineen perustaminen

- Hallitus antoi 3.4.2014 eduskunnalle [esityksen](#) laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014.
- Sivistysvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä 11.6.2014 ja nosti esille [mietinnösään](#) mm. seuraavia näkemyksiä:

- Sivistysvaliokunta kannatti strategisen tutkimuksen neuvoston tieteelliseen asiantuntemukseen perustuvan uuden tutkimuksen suuntaamis- ja rahoitusvälineen luomista.
  - Valiokunta korosti, että onnistuessaan uudistus voi merkittävästi lisätä tieteellisen tutkimuksen hyödyntämistä poliittisessa päätöksenteossa ja yleisemminkin parantaa tieteen ja politiikan välistä tärkeää vuoropuhelua kaiken julkisen tutkimustiedon osalta.
  - Sivistysvaliokunta korosti myös valtioneuvoston periaatepäätöksessään tekemää erittäin tärkeää linjausta, että valtioneuvosto tai sen ministeriöt eivät osallistu strategisen tutkimuksen rahoituksen osoittamiseen yksittäisille tutkimushankkeille tai -ohjelmille.
  - Valiokunta piti myös erittäin tärkeänä, että strategisen tutkimuksen rahoitusvälinettä ja siihen liittyviä tutkimuksen suuntaamisen toimintamekanismeja ei sekoiteta valtioneuvoston kansliaan kerättävään rahoitukseen, jota käytetään ministeriöiden välittömien tietotarpeiden tutkimus-, arviointi- ja selvitystoimintaan. Samoin valiokunta piti erittäin tärkeänä, että strategisen tutkimuksen neuvostossa teema- ja painopiste-ehdotuksia laadittaessa ja valtioneuvostossa niistä päätettäessä kuullaan hallituksen esityksen esittämällä tavalla laajasti tieteellistä asiantuntemusta. Tämä edistää osaltaan nykypäivänä välttämätöntä avointa dialogia tutkijoiden ja poliittisten päättäjien kesken, takaa strategiseen tutkimukseen liittyvän päätöksenteon läpinäkyvyyden ja uskotavuuden sekä varmistaa uudistuksen yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden.
  - Sivistysvaliokunta painotti erityisesti strategiseen tutkimukseen liittyviä mahdollisuuksia uusiin tieteellisen tutkimuksen suuntauksiin maassamme. Uudistus siirtää tutkimusvaroja eri ministeriöiden alaisista tutkimuslaitoksista koostusti strategisen tutkimuksen neuvoston käyttöön. Uudistus johtaa valiokunnan arvion mukaan siihen, että strategiseen tutkimukseen varatun rahoituksen kohdentaminen tulee nykyistä läpinäkyvämmäksi ja perustuu selkeämmin tieteelliseen arviointiin. Valiokunnan arvion mukaan uudelleen kohdennettu tutkimuspanostus voi tuoda merkittävästi uutta eloa suomalaiseen tieteelliseen tutkimuskenttään.
  - Sivistysvaliokunta piti myös erittäin kannatettavana, että strategisen tutkimuksen rahoitus voi toimia vastinrahana EU-hankkeisiin ja muihin kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.
  - Sivistysvaliokunta piti tärkeänä, että strategisen tutkimuksen tuloksellisuutta ja sen vaikutuksia suomalaiseen tutkimuskenttään seurataan aktiivisesti ja että tarvittaessa ryhdytään toimiin esimerkiksi erilaisten tutkimuksen rahoitusjärjestelmien yhdenmukaistamiseen.
  - Valiokunta piti kannatettavana hallituksen esityksen perusteluissa esitettyä kantaa, että Akatemian päätöksiä koskevan muutoksenhakukiellon tulisi koskea myös strategisen tutkimuksen neuvoston päätöksiä. Ottaen huomioon neuvoston päätösvallan itsenäisyyden suhteessa Suomen Akatemiaan valiokunta piti kuitenkin tarpeellisena selkeyttää lain tasolla strategisen tutkimuksen neuvoston päätöksiä koskevaa muutoksenhakukieltoa. Valiokunta ehdotti, että 1 ja 2 momenttiin lisätään maininta strategisen tutkimuksen neuvoston tekemistä päätöksistä.
- Hallituksen esitystä käsiteltiin eduskunnan [täysistunnossa](#) 12.6. ja 17.6.2014. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena.

- **STN:n asettaminen:** OKM pyysi ehdotuksia strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) jäseniksi 5.5.2014 mennessä. Neuvosto on tarkoitus nimittää heinäkuussa 2014. Neuvoston hallinnollista työtä tukee [Suomen Akatemia](#), (johtaja Riikka Heikinheimo aloitti maaliskuussa 2014).
- **Teemojen työstämistä** STN:lle esitettävään muotoon on toteutettu Suomen Akatemian tutkijatyöpajoissa (viimeksi [13.6.2014](#)), TEA-työryhmässä ja VNK:n kokoon kutsumassa sidosryhmäseminaarissa [3.6.2014](#). STN saa taustamateriaalit käyttöönsä ja valitsee teemat valtioneuvostolle (VN) esitettäväksi. Tavoitteena on saattaa VNK:n koordinoimana teemaesitykset VN:n päätettäväksi lokakuussa, jonka jälkeen STN käynnistää valittujen teemojen ohjelmallistamisen.

5. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimus-, arviointi- ja selvitystoiminnan vahvistaminen

- Valtioneuvosto hyväksyi yleisistunnossaan 10.4.2014 [valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan selvitys- ja tutkimussuunnitelman vuodelle 2014](#).
- Vuoden 2014 selvitys- ja tutkimussuunnitelma koostuu viidestä painopistealueesta ja niille valituista kärkitekemoista. Painopistealueita koordinoivat valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan [TEA-työryhmän](#) jaostot.
- Vuoden 2014 selvitykset ja tutkimukset hankitaan kahdella avoimella haulla, joista ensimmäinen on avattu kesäkuussa (haku aika 4.6.-11.8.2014) ja toinen avataan elokuussa.
- Päätökset ensimmäisen haun selvitys- ja tutkimushankkeista tehdään syyskuussa 2014. Toisen haun on määrä alkaa elokuun lopulla, ja päätökset tehdään marraskuussa 2014.
- VNK on kokoamassa em. verkkosivuille koostetta hakuun liittyvistä yleisimmistä kysymyksistä ja vastauksista.
- Vuoden 2015 suunnitelman teemoista pyritään päättämään syksyn 2014 aikana.

6. Tutkimusrahoituksen kokoaminen ministeriöissä

- **Tavoite:** TULA-periaatepäätöksen yhtenä tavoitteena on lisätä tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoiminnan (jäljempänä TEAS-toiminnan) selkeyttä, avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja ohjaavuutta. Tavoitteen saavuttamiseksi ministeriöiden pääluokassa eri talousarviomomentteille pirstoutunutta TEAS-toimintaa pyritään kokoamaan yhdelle tai muutamalla talousarviomomentille.
- **Toteutus:** Marraskuussa 2013 VNK:n ministeriöille toimittamassa ohjeessa (VNK 012:00/2013, 8.11.2013) pyydettiin ministeriöitä varautumaan tutkimusrahoituksen kokoamiseen.
- Tehdyn kartoituksen mukaan momenttien määrä vaihtelee ministeriöittäin: 1:stä momentista (LVM, MMM, PLM, STM), 2:een (OM, SM, VNK), 3:een (VM ja UM), 4:ään (YM). Eniten TEAS-toimintaa sisältäviä momentteja on TEM:illä (11) ja OKM:illä (15).

7. Henkilöstön asema toimintojen uudelleen järjestelyissä

- VNK ja VM lähettivät 18.11.2013 ministeriöille ohjekirjeen muutostilanteiden järjestämisestä tutkimuslaitosuudistuksen yhteydessä.
- Valtionhallinnon organisaation muutostilanteissa noudatetaan voimassa olevan lainsäädännön lisäksi valtioneuvoston 26.1.2012 tekemää [periaatepäätöstä valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa](#).

8. Periaatepäätöksen toimeenpano ja seuranta

- Seurannan tueksi asetettu ministeriohjausryhmä on kokoontunut 12.2.2014 ja 13.3.2014.
- KP-kokoukselle on raportoitu periaatepäätöksen toimeenpanon tilanteesta 12.5.2014.
- VNK on järjestänyt ja myös jatkossa järjestää tarpeen mukaan koordinaatiokokouksia uudistusta toimeenpanevien vastuuministeriöiden kanssa.